

פניני הדרה היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרה היומי

שבת דף קנו-עירובין ו | פרשת ראה | גליון מס' 32

דף קנו.

ויש מזל לישראל - ר"י אמר אין מזל לישראל וכו'-
נשאל רבינו הרשב"א בהא דאמרינן במסכת מועד קטן (כ"ח א') בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, ואילו בפסוקי התורה נראה בהפך הגמור כי בזכות ובעונש הדבר תלוי.

והשיב הרשב"א ז"ל בתשובותיו (ח"א סי' קמח) וז"ל: "בדבר הזה נחלקו חכמי ישראל בכמה מקומות בתלמוד אם יש מזל לישראל או לא, ונראה לי כי לא נחלקו [חכמי ישראל אם יש מזל לישראל או לא] אלא במקרה היחידים, ולא במה ששיג את הצבור, כי לדעת כולם כח הצבור גדול לידון על פי מעשיהם לטוב או למוטב [פירוש ולא תלו במזל]. וזהו שסדרו לנו בראש השנה ועל המדינות בו יאמר אי זו לשובע ואי זו לחיים. ואף על פי שתמצא בחזקיה שמעתי את תחינתך הנני יוסף על ימך חמש עשרה שנה [פירוש ושמעת מינה דאף יחיד לא תלי במזל, שהרי הוסיפו ליחיד חזקיה על מה שנגזר לו לפי מזלו, ומתרגל] המלך כצבור שהצבור וכל ישראל [בן תלויין] עכ"ל.

וכתב הגאון ר' שלמה הכהן מוילנא זצ"ל בספרו בנין שלמה (ח"ב סי' לב) שלפי"ז יבוארו היטב דברי הירושלמי ברכות פ' אין עומדין ר' חזקי' וכו' לעולם אל יהי פסוק הזה זו מתוך פיך ד' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה, ר"י בשם ר"י וחברייא אמרי ד' צבאות אשרי אדם בוטח בך, ולכאורה למה הוסיפו המקרא הזה.

ולפי דברי הרשב"א יבואר, כי הנה ד' צבאות עמנו משגב לנו ר"ל ד' הוא המנהיג שלנו ולא המזלות וה"א ד' המנהיג דייקא לרבים, עמנו, אבל לא ליחיד,

ובאמת ר"י אזיל לשיטתו דסובר כאן אף ליחיד אין מזל, ולכן סיים ד' צבאות אשרי אדם בוטח בך ר"ל אפילו ליחיד ג"כ טוב כשהוא בוטח בך כי אין מזל אפילו ליחיד. ע"כ.

דף קנו:

כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמי' וכו'-
בשו"ת מהריט"ץ החדשות (סי' ר) מתייחס לסוגי שלנו בענין כיסוי הראש והוא כותב: מה ששאל הוא אם מותר ללכת בראש מגולה ובודאי כוונתו שראשו היה פרוע לגמרי, ולא כן כוונת כל אותן הבקיאיות, כי רב הונא בריה דרב יהושע לא היה משתבח: תיתי לי דלא מסגינא ארבע אמות בגילוי הראש על פרועי הראש, כי מה זו מעלה, אפילו ריק שבריקים אין ראוי שילכו בגילוי הראש בפרוע ארבע אמות, אמנם כוונתו שהיו רגילים בזמן התלמוד הגדולים שלא לצאת אפילו יהיה כובע ישועה על ראשו אלא בסודר על כובעו, או מצנפתו, וכל זה ענוה יתירה והכנעה לפני המקום וזה דייק דאמר: בגילוי הראש, ולא אמר בראש מגולה שהיה נראה ראשו פרוע.

אמנם גילוי הראש רוצה לומר בלא סודר על ראשו שהוא מורה ענוה ויראה מהשכינה שלמעלה מראשו, ומחמת הסודר שעל ראשו עיניו למטה ואינו מביט בשכינה, וזהו מה שאמרו בגמ' באמיה דרב נחמן דאמרו לה כלדאי בריך גנבא הוא וכו', אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא, יומא חד הוה גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעלוי רישיה, דלי עיינה חזי לדיקלא אלימא יצריה וכו'. הרי מכאן ראייה שגילוי הראש אינו פרוע ממש, שלא יתכן שצונו לאמו של רב נחמן שלא תניח את בנה בגילוי הראש, כי כיצד תניחהו כל ימיו בראש פרוע, לא יתכן. וגם היא שאמרה לו כסי רישך כי

ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת. אבל שלא לצורך השבת אין נשאלים בשבת- והטעם שאין נשאלין לנדרים שלא לצורך השבת כתב הר"ן משום דכיון דהוי שלא לצורך, לא טרחינן בכדי. אבל בלבוש יו"ד סי' רכ"ח סעיף ג' כ' דהטעם הוי משום ממצא חפצין. ופי' הפמ"ג (רס"י שמ"א) דהיינו משום דמיחזי כדין.

וכתב הפמ"ג דנפק"מ אם מותר להפר נדר לצורך מצוה. דאם מטעם ממצא חפצין, הרי חפצי שמים שרי, ומותר להפר נדר לצורך מצוה, אבל אם מטעם טירחא בכדי, לא הותרה לצורך מצוה. אבל במשנ"ב (שם בשעה"צ סק"ב) הביא מחיי אדם דלצורך מצוה שרי, וכ' דאפילו להטעם דאסור להפר נדרים שלא לצורך משום טירחא בכדי, גם כן שרי להפר לצורך מצוה, וכדמצינו בסי' של"ג דהתירו טירחא לצורך מצוה. וכוונתו להא דאיתא התם (בסעיף א') דמפנים את האוצר בשביל אורחים וכדו'. והתם הטעם דאסור לפנות האוצר הוא משום טירחא כדהביא שם במשנה ברורה מהבית יוסף.

לסיים מס' שבת

דף קנז:

חזייה לרבה בר רב הונא דיתיב באוונא דמיא- כתב היד דוד (מהדו"ב): רש"י פירש, בגיגית מלאה מים. והתוספות פירשו בשם הערוך שהוא אמבטי שבמרחה. ועיין בפרק כירה [לט, ב - מ, א] דהוא של בנין. וכתב הערוך [ערך אודנא] דיש נוסחאות גורסי' כן בהדיא. ויש לדקדק במאי נחלקו רש"י ותוספות. ותו כיון דיש נוסחאות גורסי' כן להדיא, למה רש"י נאיד מפרושם. ובחפ"ה [כאן] דקדק, הא דקאמר דלאו מצוה מי אמור דהוא שפת יתר, והוה סגי דנאמר, אימר דאמרי רבנן דמצוה. עוד הקשה דבשלמא לפירוש רש"י, שפיר ידע דבגיגית לא שייך מצוה דהא אין מטבילין בו, אבל לפירוש התוספות דאמבטי הוה, מי ידע דלא מצוה היא, ודילמא מדדו שרוצה לטבול בו, ותנן מודדין את המקוה, ע"ש. והנה לכאורא גם לרש"י בגיגית יש למצוא מצוה, דהסמ"ע [בחור"מ] בסימן ע"ג [ס"ק כ'] פסק, הנשבע לפרוע לחברו ביום פלוני והגיע זמן בשבת, דיתן לו שוה כסף, ואם הוא דבר שצריך מדידה ימדוד, כדי לידע כמה הוא שוה. וא"כ י"ל דה"נ כך הי' מעשה, באחד שנשבע לפרוע בשבת ומדד [רבה בר ר"ה] הגיגית לידע גדלה, וע"י זה ידע כמה היא שוה. אמנם הש"ך שם [ס"ק כ"ב] חולק דאסור למדוד, וכן נראה דעת המג"א בסימן ש"ו [ס"ק ט"ז]. והנה רש"י, מפני שקשה לו קושיות הרב חפ"ה [כאן], לכן פירש דגיגית הוה, ועולא סבר כהש"ך, וא"כ לא

היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא דודאי לא היתה מצווה אותו שלא ילך בראש פרוע. אמנם מלבד שהיה כובע על ראשו, צוותה לו שיפרוס סודר על ראשו כדי שמתוך כך תהיה מורא שמים על ראשו, ועיניו לא יביטו כלפי מעלה להביט בשכינה שלמעלה מראשו.

וזה דייק: יומא חד נפל גלימא מעילוי רישיה דל עיניה. לומר, שהגלימה היתה לעולם על ראשו על הכובע או על המצנפת ואותו היום נפל סודר מעל ראשו וזקף עיניו מה שהסודר היה מנמיך עיניו שלא יביט למעלה, וזהו מה שהיה משתבח: תיתי לי דלא מסגינא ארבע אמות בגילוי הראש כלומר בלא סודר על הכובע.

ואזדא לטעמיה, שאמרו עליו בפרק קמא דקידושין (לא, א) רב הונא בריה דרב יהושע לא מסגי ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי. לכך הסודר שעל ראשי מטיל עלי אימה ומורא שמים שלא אביט למעלה והוא על דרך מה שאמר ר' יהושע בן לוי שהמהלך בקומה זקופה דוחק רגלי השכינה. גם רב הונא בריה דרב יהושע הבא אחריו כמה דורות היה מחמיר על עצמו יותר ומטיל סודר על ראשו כמבואר. והשתא אתי שפיר שהיה משתבח (שבת קיח ע"ב) תיתי לי דלא (מ)סגינא ארבע אמות בגילוי הראש, פירוש בלא סודר שנראה הכנעה, דאי לא תימא הכי מאי היה משתבח תיתי לי דודאי היה משתבח בחסידות יתירה. ואם איתא דגילוי הראש רוצה לומר פרוע ממש, מאי רבותיה. וכו' ע"כ. וזה ביאור חדש בסוגיית הגמ' כאן ודו"ק.

דף קנז.

מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת וכו'- בשו"ת התעוררות תשובה (סי' קעח) כותב ספק נפלא: נסתפקתי מי שיש עליו נדר אחד שהוא לצורך השבת וכמה נדרים שאינם לצורך השבת, ומתחרט על כולם יחד, ולפי הנוסח המתקון להיתר נדרים מתירים כולם בפעם אחת, שאומרים הכל מותרים לך, א"כ כוללם כולם יחד בדבור אחד, אם מותר להתיר כולם, כי איסור להתיר נדרים בשבת הוא משום דמיתחזי כדניא, עיין נדרים (ע"ז ע"א) ובר"ן שם, וכיון שמתירין לו הנדר שהוא לצורך שבת, יכול לכלול גם האחרים בדבור אחד, דלא עשו דבר מיוחד בשביל אלו שאינם לצורך שבת. ואין לומר שיהי' אסור משום הכנה כמו שאיתא בספר חסידים (סי' רס"ו) ומובא במג"א (סי' ר"צ) שלא יישן בשבת כדי שיוכל להיות ער אחר השבת דמיחזי כהכנה, זה אינו כי בדבור אחד הכולל את כולם לא מיחזי כהכנה כמובן. ע"כ.

(וכע"ז כתב בלשון הזהב בסוגיין כאן ליישב קושית התוס' יום טוב ע"ש).

דף ג:

הללו שוחקות והללו עצבות - כתב הגר"י ענגיל בספרו גליוני הש"ס (עירובין ג ע"ב) בשם הרוקח (סי' קע"א) כל היכא דעצבות או שוחקות לחומרא ניזיל בתרייהו וכן ד' אמות דבית בפ"ק דסוכה וכן ד' אמות לתפלה [נ' הכוונה איסור ישיבה תוך ד' אמות של תפלה] או להרחקת מנוחה או למציאה או לעבודת הכרם או להרחקת צואה בפ"ג דברכות. וכתב בגליוני הש"ס: ומש"כ או למציאה, יש לדון בו, דשם לא שייך לקולא או לחומרא, ואם לומר דאם היתה מציאה בתוך ד' אמות שוחקות של ראובן, ובא אח"כ שמעון וקרוב אליה בד' אמות מצומצמות, ואח"כ תפס ראובן את המציאה, דנימא דספק ממון להקל, ולא יוכל שמעון להוציא ממנו, יש לעיין בזה אם מהני תפיסת ראובן, כיון דקניינו של ראובן ספק ושמעון ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, ואין מבואר בהא דאין ספק מוציא מידי ודאי דיועיל תפיסה, עכ"ל. וראה בס' חשוקי חמד בביאור צדדי הספק.

דף ד:

הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתיפיו, וסנדליו וטבעותיו בידי, הוא והם טמאין מיד. היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעותיו, הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישהה - בטעם הענין פירש"י דכשאנו לבוש בהם קרי בהו בכולהו 'והבא אל הבית', ולכן טמאים מיד, אבל כשלבוש בהם קרויין בגדיו ובטליון אצלו, ומטמאים רק על ידי טומאתו כדכתיב: והבא על הבית יכבס בגדיו וגו', וילפינן דהיינו כששוהה שיעור אכילה.

בספר פסקי תשובה (ח"ב סי' קנז) מספר שהגר"ד ז"ל מבריסק (ה'בית הלוי) הביא ראייה מבריקה מסוגיין, למעשה שהיה שנזדמנו לפניו שני אנשים בדרך כניסתם לבהימ"ד, אחד מהם היה לבוש טלית ותפילין וחבירו נשא בידי את הטר"ת - "והיתה מבוכה בין הלומדים למי מהם יש דין קדימה לכבדו להכנס ראשון". אמר הבית הלוי שמסוגיין יש להוכיח דהבגדים בדרך לבישתן אינם חשובין בפ"ע אלא בטלים לאדם הלובשם, ולעומתם הבגדים

שבידו הם חשובין בפ"ע להיות עליהם שם 'והבא אל הבית', ולכן הנושא בידי את הטר"ת קודם לחבירו הלבוש בהם (וראה בפסקי תשובה שם בהגה"ה שהרחיב מסוגיות הש"ס בנידון לבושי האדם).

ויש להוסיף לדברי הגר"י ענגיל בספרו הנודע בית האוצר (מערכת ב - ג כלל יא) הטוען שאף אם נימא דבגדו של אדם לא חשוב כגופו כשלוּבוּשו (כמו שהאריך שם להוכיח דלא כסוגייתנו) - "הני מילי בגד רשות, דלבישתו היא מקריית, דאי בעי לא לביש, ולכן אין בטל אל הגוף להחשב גוף, דהגוף הוא האדם עצמו ואילו הבגד שעליו רק מקריי בו, ומשא"כ בגד שיש חיוב ללבושו ומוכרח ללבושו מכח החיוב, שפיר הוא בטל אל הגוף, מפאת שהלבישה הכרחית וחשוב שפיר כהגוף, וזה סברא מסתברת וודאי", עיין שם שהרחיב בזה. ולדבריו יצדקו דברי הביה"ל בתכלית, דאם בבגד רשות אמרו כן בסוגיין, כ"ש וכ"ש בתפילין שהם חובה.

דף ד:

נימא אחת קשורה חוצצת וכו' - האחרונים הקשו מאי טעמא שיער קשור חוצץ, הלא קיי"ל דמין במינו אינו חוצץ.

בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' רס"ו ס"ק טז - יז) כתב לבאר הענין, לפי מה שחידש הרמב"ן בבכורות דהיכא דבעינן נגיעה פשיטא דחוצץ אף מידי דגופו (משום דענין 'מין במינו אינו חוצץ' היינו דחשיב 'המינו' כאויר, ולכן כאשר צריכין נגיעה בפועל לא סגי לן ב'מין במינו'), וא"כ גבי טבילה דבעינן נגיעת מים בגופו, אף שמין במינו אינו חוצץ, סוף סוף הא לא נגע במים (וכיו"ב כתב האבני נזר לתלמידו החלקת יואב בתשובתו שנדפסה בריש ס' חלקת יואב, לבאר דין שופר שהרחיקו מפיו ותקע בו, עיין שם דברים נחמדים).

ביאור נוסף הביא שם האבני נזר בהגה"ה בשם שו"ת גבעת פינחס (סי' לו), דהא דמין במינו אינו חוצץ הוא מפני שמינו בטול לגביה כשאנו מקפיד, וא"כ הכא דשני השערות הקשורים בעי טבילה לא שייך שיתבטל זה לגבי זה (וראה סברא כזו בס' קובץ הערות יבמות עח, א). אמנם האבני"ז לא הסכים עם ביאורו, עיין שם בדבריו. ע"כ.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למשכימי קום' לאחר הנה"ח בביהמ"ד 'תורת משה מציון' רח' החווה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.